

УДК 330.334

Д.Д. УЗУН, Ю.О. УЗУН, Н.А. РЕВЕНКО, В.С. ПРОСКУРНЯ

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ

Наведено результати дослідження взаємозв'язку між інноваційною діяльністю та макроекономічними процесами країни. Представлено основні напрямки інноваційної діяльності. Досліджено динаміка глобальної конкурентоспроможності України за підіндексом «інновації». Наведено динаміку індексу економіки знань. Наведено загальний інноваційний індекс для України та країн ЄС. Представлено стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності. Розглянуто позитивний вплив інноваційних процесів на економіку України і вплив багатьох факторів на інноваційну діяльність.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, інноваційний процес, інноваційне підприємство, венчурні підприємства, макроекономічні процеси, технопарк, технополіс.*

Постановка проблеми. У зв'язку з світовою кризою та кризою економіки України переглядаються стандарти та пріоритетні напрямки економічного розвитку країни. Сучасний рівень розвитку вугільної промисловості, власних енергоресурсів, важкої промисловості не здатні сьогодні забезпечити економічне процвітання країни. Активізація інноваційних процесів в пріоритетних напрямках має сприяти поліпшенню економічної ситуації країни.

Метою статті є дослідження стану інноваційної діяльності в Україні в останні роки, визначення пріоритетних напрямків впровадження інноваційних технологій і економічного розвитку держави, встановлення взаємозв'язку між інноваційною діяльністю та макроекономічними процесами в Україні.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до [1 –3] інноваційна діяльність – це діяльність що спрямована на використання наукових досліджень, розробок, яка сприяє випуску на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу.

Інноваційна діяльність охоплює:

- розробку і впровадження ресурсозберігаючої технології, яка поліпшує соціальне та економічне становище;
- фінансування досліджень для здійснення якісних змін;
- реалізацію науково-технічних проектів з великим терміном окупності;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- випуск і розповсюдження нових товарів й технологій.

В умовах економічної кризи дуже важливим стає той факт, що Україна – це держава з високим науковим потенціалом. Особливо це стосується таких напрямків як фізика низьких температур, ядерна фізика, інформатика, біотехнології і т.д. В останні роки спостерігаються негативні тенденції в усіх напрямках науково-технічного потенціалу. Вітчизняна наука «стареє», кожний четвертий науковець пенсіонер. Більша частина кандидатів і докторів працюють у позаринковому секторі науки – освіті. Велика частка вчених виїжджає за межі країни.

Рейтинг України [4] за даними Українського інституту науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ) за підіндексом «інновації» у 2010-2011 рр. знизився до 63-го місця проти 62-го у 2009-2010 рр. На зниження цього рейтингу вплинуло погіршення його складових, зокрема: інноваційна спроможність (37-е місце проти 32-го), якість науково-дослідних інститутів (68-е місце проти 56-го), взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері досліджень і розвитку (72-е місце проти 64-го), державні закупівлі новітніх технологій і продукції (112-е місце проти 85-го).

Динаміку погіршення рейтингу України за підіндексом “інновації” та його складових наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Підіндекс «інновації» та його складові для України протягом 2008-2011 рр.

№ п/п		2008-2009	2009-2010	2010-2011
		рейтинг з 134 країн	рейтинг з 133 країн	рейтинг з 134 країн
1	Інновації	52	62	63
2	Інноваційна спроможність	31	32	37
3	Якість науково-дослідних інститутів	48	56	68
4	Видатки компаній на дослідження і розвиток	52	68	69
5	Взаємозв'язки університетів з промисловістю	49	64	72
6	Державні закупівлі новітніх технологій і продукції	54	85	112
7	Наявність вчених та інженерів	54	50	53

Складено за даними [4].

За даними Всесвітнього Економічного Форуму [4] про глобальну конкурентоспроможність в 2010 – 2011 рр., Україна посіла лише 89-е місце серед 133 країн, в 2009 – 2010 рр. була на 82-го місці, а у 2008 – 2009 рр. займала 72 місце, результати наведено на рис. 1.

Індекс економіки знань щорічно оцінюється Інститутом Світового Банку шляхом узагальнення результатів різних міжнародних експертних обстежень та офіційної статистики. Індекс визначає результативність науково-технологічної сфери та формується з 4 підіндексів: економічний та інституційний режим для інновацій; інноваційна система; освіта та професійні навички населення; інформаційно-комунікаційна інфраструктура. У табл. 2 наведено значення індексу і його складових для України та інших країн світу. Україна у цьому рейтингуванні посідає лише 51-е місце серед 146 країн.

Загальний інноваційний індекс для України та країн ЄС графічно представлено на рис. 2.

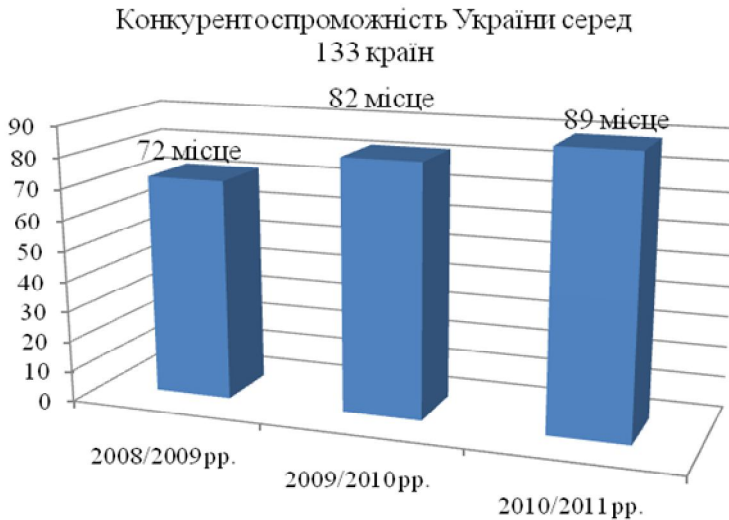

Рис 1. Конкурентоспроможність України за даними Всесвітнього економічного Форуму [4]

Таблиця 2

Індекс економіки знань: Україна та деякі країни Європи у 2009-2010 рр.

	Індекс економіки знань	Місце країни у рейтингу	Місце країни за складовими індексу			
			Економічні стимули та інституції	Інноваційна система	Освіта і людські ресурси	ІКТ
Данія	9,52	1	2	5	1	9
Швеція	9,51	2	8	2	7	2
Фінляндія	9,37	3	10	3	3	16
Великобританія	9,10	7	12	11	15	6
Німеччина	8,96	12	14	18	19	5
Естонія	8,42	21	20	36	22	12
Ізраїль	8,01	26	26	9	42	39
Чеська Респ.	7,97	28	27	31	24	34
Литва	7,77	31	31	45	17	29
Польща	7,41	37	37	38	29	42
Румунія	6,43	47	45	60	48	54
Україна	6,00	51	80	56	26	62
Росія	5,55	60	127	41	38	54
Туреччина	5,55	61	44	55	87	75
Казахстан	5,05	72	70	92	39	79
Білорусь	4,93	73	137	58	30	80

Складено за даними [4].

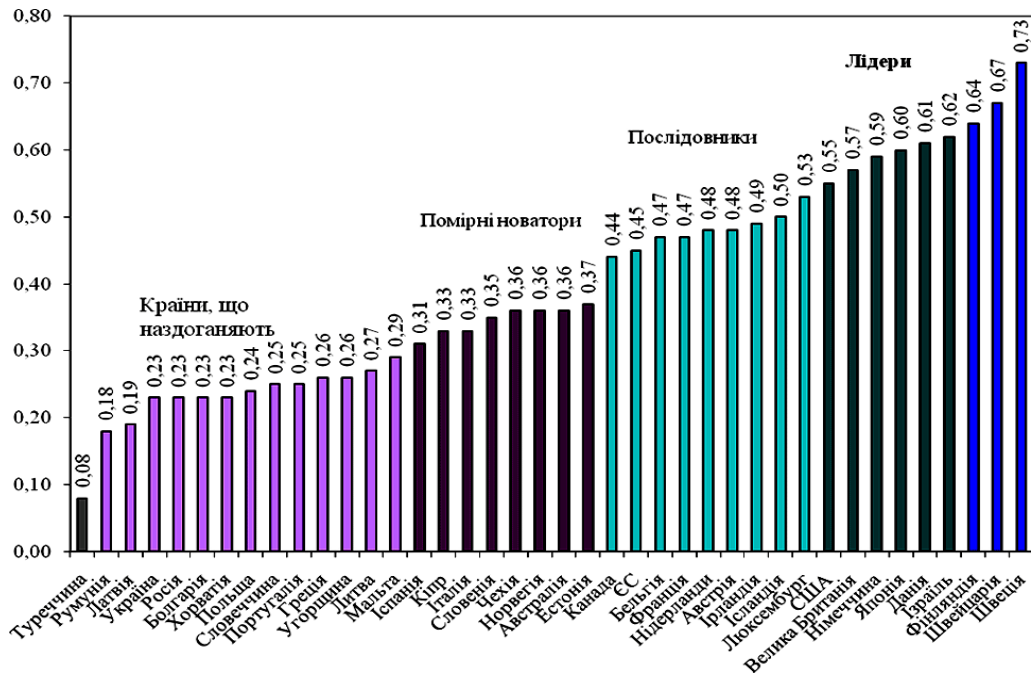

Рис. 2. Загальний інноваційний індекс для України та країн ЄС [4]

Аналіз даних, отриманих в рамках виконання Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України, свідчить, що вітчизняна наука зберегла здатність виконувати дослідження і отримувати результати світового рівня з наступних напрямів:

- розробка новітніх розділів математики (зокрема в теорії функцій, функціональному аналізі) та теоретичної фізики;
- дослідження наноструктур і розробка нанотехнологій;
- радіофізика міліметрового та субміліметрового діапазону;
- імунобіотехнології, біосенсорика та молекулярна діагностика;
- біотехнологія рослин та біофізика; біодеградація;
- кріобіологія та кріомедицина; нейронаука, зокрема нейрофізіологія;
- інформатика;
- мікро- та оптоелектроніка;
- аерокосмічні технології;
- а також інші напрями фізики, хімії, біології.

У зв'язку з вищенаведеними напрямками інноваційного розвитку Кабінет Міністрів України проводить роботу щодо поліпшення інноваційно-

го клімату країни, проводить експертизу розроблених стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, організовує їх публікацію та обговорення в науково-технічних організаціях, засобах масової інформації і передає на затвердження Верховній Раді України.

Верховна Рада України на 2011-2021 роки визначила стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності [2]:

1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;

2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;

3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

Відповідно до стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності основним суб'єктом інноваційної діяльності [1 – 3] є інноваційне підприємство – це підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція. Інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді технополісу, технопарку, інноваційного центру, бізнес-інкубатора тощо.

У теперішній час в Україні визначилися декілька організаційних форм реалізації інноваційної діяльності:

– університетські науково-дослідні центри, де відбувається ефективне об'єднання фінансових ресурсів, кваліфікованих наукових кадрів, матеріально-технічної бази;

– технопарки – акціонерні товариства, які займаються патентуванням, рекламою, маркетингом, консалтингом, лізингом, орендою в сфері науково-технічної діяльності;

– технополіси – якісно нова територіальна форма інтеграції науки і виробництва, що забезпечує високі темпи науково-технічного розвитку за рахунок можливостей регіону;

– бізнес-інкубатори – дрібні наукомісткі фірми, на яких створені сприятливі умови для створення сучасних наукових продуктів, навчання кадрів, стимулювання власного бізнесу;

– венчурні підприємства – малі підприємства, які забезпечують зв'язок між фундаментальними дослідженнями і масовим виробництвом, спеціалізуються на розробці нових наукових ідей та їх втіленні у виробництво.

На сьогодні в Законі [3] «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків» нараховується 16 технопарків, із яких дійсно працюють 8. Українські технопарки за минулий період: виконано проектів – 116; створено нових робочих місць – 3551; реалізовано інноваційної продукції на 12,3 млрд. грн. (у т.ч. 1,7 млрд. грн. – експорт); перераховано до бюджету 0,9 млрд. грн.; державна підтримка інноваційних проектів склала 0,48 млрд. грн.

Одним з перших гарних прикладів створення технопарків в Україні є технопарки які були створені з ініціативи Національної академії наук України для об'єднання зусиль науки і виробництва на базі Інституту електрозварювання ім. Є.Патона, Інституту монокристалів та Інституту фізики напівпровідників ім. В.Лашкарьова [5]. Завдяки цьому народилися й дістали путівку в життя багато розробок українських учених.

Наприклад, у технопарку ІЕЗ ім. Є.Патона вперше у світі було доведене до застосування в клініках високочастотне зварювання м'яких тканин людини. На сьогодні в Україні, за даними технопарку, успішно прооперовано понад 60 тисяч хворих. Цей проект спеціалісти назвали «проривом у хірургію XXI століття».

Але в порівнянні із закордонним досвідом створення технопарків і технополісів (США, Великобританія, Японія і т.і.) досягнення в Україні досить скромні. Наприклад, до складу Силіконової долини [5] штат Каліфорнія входить близько 7 тис компаній, її утворюють близько 30 міст.

Висновки. Для економічного зростання країни уряду України необхідно вважати пріоритетним інноваційну діяльність і створювати інноваційні підприємства в пріоритетних напрямках, робити все можливе для сприяння розвитку цієї галузі. В наслідок цього можливо розраховувати на такі результати:

1. Створення технопарків, технополісів сприяє фінансуванню науки й освіти, тим самим наука отримує більшу незалежність від держави.

2. Наука дасть стимул для розвитку бізнесу, що, у свою чергу, послужить додатковим надходженням у бюджет України.

У такий спосіб розвиток інноваційної діяльності в Україні шляхом розвитку існуючих і створення нових інноваційних підприємств позитивно вплине на макроекономічні процеси в Україні.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. ст.266.

2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [Текст]// Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 3715- VI.

3. Законі «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків» [Текст]// Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 7544.

4. Офіційний веб-сайт Українського інституту науково-технічної і економічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uintai.kiev.ua>. – 20.04.2012 г.

5. Стадник, В.В. Інноваційний менеджмент [Текст]: навч. пос. / В.В. Стадник, М.А. Йохна. – К.: Академвидав, 2006. – 464 с.

Надійшла до редакції 4.05.2012

Рецензент: д-р екон. наук, проф. **О.М. Ястремська**, Харківський національний економічний університет, Харків.

ИССЛЕДОВАНИЕ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИМИ ПРОЦЕССАМИ В УКРАИНЕ

Д.Д. Узун, Ю.А. Узун, Н.А. Ревенко, В.С. Проскурня

Приведены результаты исследования взаимосвязи между инновационной деятельностью и макроэкономическими процессами страны. Пред-

ставлены основные направления инновационной деятельности. Исследована динамика глобальной конкурентоспособности Украины по подиндексу «инновации». Приведена динамика индекса экономики знаний. Приведен общий инновационный индекс для Украины и стран ЕС. Представлены стратегические приоритетные направления инновационной деятельности. Рассмотрено положительное влияние инновационных процессов на экономику Украины и влияние многих факторов на инновационную деятельность.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационный процесс, инновационное предприятие, венчурные предприятия, макроэкономические процессы, технопарк, технополис.

RESEARCH OF INTERCOMMUNICATION BETWEEN INNOVATIVE ACTIVITY AND MACROECONOMIC PROCESSES IN UKRAINE

D.D. Uzun, Y.A. Uzun, N.A. Revenko, V.S. Proskurnya

Results over of research of intercommunication are brought between innovative activity and macroeconomic processes of country. Basic directions of innovative activity are presented. The dynamics of global competitiveness of Ukraine is investigational on the subindex "of innovation". A dynamics over of index of economy of knowledge is brought. A general innovative index over is brought for Ukraine and countries EC. Presented strategic priority directions of innovative activity. Positive influence of innovative processes is considered on the economy of Ukraine and influence of many factors on innovative activity.

Keywords: innovative activity, innovative process, innovative enterprise, venture enterprises, macroeconomic processes, tekhnopark.

Узун Дмитро Дмитрович – канд. техн. наук, доцент, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Харків, goxalan@ukr.net.

Узун Юлія Олександрівна – асистент, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Харків.

Ревенко Наталія Анатолівна – бакалавр кафедри економіки і маркетингу, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Харків.

Проскурня Вікторія Сергіївна – магістрант кафедри економіки і маркетингу, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Харків.